

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО СТАНКОВ с/у БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 68490/01)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

12 ЮЛИ 2007 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

12/10/2007

Настоящото решение е окончателно. Върху него могат да бъдат извършени поправки по формата.

По делото Станков с/у България,
Европейския Съд за Правата на Човека (пето отделение), в състав
от :

ПЕЕР. ЛОРЕНЦЕН, *председател,*
СНЕЖАНА БОТУШАРОВА,
КАРЕЛ ЮНГВИЕРТ
ВОЛОДИМИР БУТКЕВИЧ
МАРГАРИТА ЦАЦА-НИКОЛОВСКА
РАИТ МАРУСТ,
МАРК ВИЛИЖЕР, *съдии,*

и Г-жа С. ВЕСТЕРДИЕК, *секретар на отделението,*

След проведено съвещание на състава на 19 юни 2007 г.,
Постановява следното решение, прието на тази дата :

ПРОЦЕДУРА

1. В основата на делото стои жалба (№ 68490/01) подадена срещу Република България, с която гражданинът на тази държава г-н Първан Славчев Станков ("жалбоподателя") сезира Съда на 17 януари 2001 г. по силата на член 34 от Конвенцията за правата на човека и основните свободи ("Конвенцията").
2. Пред Съда, жалбоподателят, който е одобрен да ползва правна помощ е представляван от адв. С. Ставрев, адвокат от София. Българското правителство ("Правителството") се представлява от своя агент Г-жа М. Коцева, от Министерството на правосъдието.
3. В жалбата си, заинтересованият се оплаква в частност от недостатъчно обезщетение, което му е присъдено от българското правораздаване след приключване на гражданско дело за обезщетение, заведено от жалбоподателя въз основа на закона за отговорността на държавата и посочва, че съдебните разходи, които в неговите очи са прекалени, са отнели какъвто и да е интерес от въпросното обезщетение.
4. На 4 февруари 2004 г., Съдът реши да информира Правителството за жалбата и покани страните да представят своите бележки както по допустимостта, така и по съществото, като им постави въпрос относно член 5 § 5 от Конвенцията. На 29 септември, Съдът помоли страните да представят бележки относно член 6 § 1 от Конвенцията. Както му позволява член 29 § 3 от Конвенцията, Съдът освен това реши, на 4 декември 2006 г., че ще бъдат разгледани едновременно допустимостта и жалбата по същество.

ФАКТИТЕ

I. ИЗЛОЖЕНИЕ НА ФАКТИТЕ

5. Жалбоподателят е роден през 1952 г. и живее в София.

А. Задържането на жалбоподателя

6. На 15 септември 1994 г., жалбоподателят, който многократно е осъждан и лежал в затвора, е обвинен в кражба на строителни материали от един склад. Заподозрян е, че принадлежи към група лица извършили кражби.
7. Заинтересованият не се отзовава на призовката за разпит, която му е отправена. На 26 юли 1995 г. е арестуван и временно задържан по разпореждане на разследващ или прокурор. Той е задържан за времето на цялото разследване по делото.
8. На 10 март 1997 г., Софийски градски съд оправдава жалбоподателя и той е освободен на следващият 17 март.
9. Сезиран от прокуратурата, Върховния касационен съд потвърждава оправдателната присъда на заинтересования на 11 декември 1997 г. За да се произнесе така, той счита, най-вече, че доказателствата за участие на жалбоподателя в кражбите са очевидно недостатъчни. Той подчертава в частност, че един полицаи е декларирал, че заинтересованият е бил замесен единствено защото е бил идентифициран като лице наричано „Кольо Трънски”, по вътрешен списък на псевдонимите изготвен от полицията.

Б. Иска за обезщетение заведен от жалбоподателя.

10. През 1998 г., на неуточнена дата, заинтересованият подава иск, срещу главна прокуратура, за възстановяване на вреди в следствие на неговото временно задържане, на база на член 2 §§ 1 и 2 от закона за отговорността на държавата за вреди (виж параграфи 22-25 по-горе).
11. Той претендира обезщетение за нанесени морални вреди, причинени от страданието свързано с временното му задържане под стража в продължение на една година, седем месеца и двадесет и един дни, което според него възлиза на 11 милиона „стари” български лева в първоначалното си искане и след това на 47 милиона лева (или около 23 600 евро) в течение на процедурата. Тази сума включва и лихвите, които според

жалбоподателя трябвало да текат от 26 юли 1995 г., датата на неговия арест.

12. Софийски градски съд се произнася по иска на жалбоподателя на 9 февруари 1999 г. Той осъжда държавата да обезщети жалбоподателя за всички вреди произтичащи от „незаконното временно задържане” и от „нередовното обвинение” на което е бил обект.

13. В своето решение съдът се изразява по следния начин:

„[Главна прокуратура] не е упражнила налагащия се контрол върху следствените органи на град София, които са упражнявали [повече от две години] неоправдани преследвания за кражба срещу [жалбоподателя](...) Задържайки [го] временно, те са му наложили най-тежката мярка за неотклонение, лишавайки го от свобода за деветнадесет месеца и петнадесет дни [sic](...([Жалбоподателят] безспорно е понесъл морална вреда (...))”

14. За да оцени обезщетението за присъждане на жалбоподателя, съдът е преценил че трябва да вземе предвид продължителността на задържането, но преценява, че жалбоподателят не е доказал, че то е довело до влошаване на здравословното му състояние и отхвърля иска му по тази точка. Произнасяйки се безпристрастно по отношение на възстановяване на моралната вреда, той присъжда на заинтересования 2 милиона български лева (или около 1 050 евро). Увеличени с мораторната лихва изчислена от 11 декември 1997 г., дата от която решението за оправдаване на жалбоподателя се ползва със сила на присъдено нещо. Съдът отхвърля искането на жалбоподателя за обезщетение над тази сума.

15. Прилагайки член 10 § 2 от закона за отговорността на държавата за вреди (виж параграфи 20 и 21 по-горе) съдът разпорежда на жалбоподателя да плати сумата от 1 800 000 лева (около 940 евро), като съдебни разходи, сума отговаряща на 4 % от стойността на отхвърленото искане.

16. Заинтересованият обжалва това решение пред апелативния съд на София, оплаквайки се че обезщетението е недостатъчно и, че налагането на съдебни разходи почти равни на присъденото обезщетение е незаконно.

17. На 13 декември 1999 г., апелативният съд на София разглежда жалбата. По въпроса за съдебните разходи, той обявява, че член 10 § 2 от закона за отговорността на държавата е категоричен и, че той поставя съдебните разходи, като сума пропорционална на отхвърления иск, за сметка на осъденото лице. Съдът посочва, че заинтересованият сам е създал ситуацията от която

се жалва, като е надценил сумата на своето искане за обезщетение.

18. Касационната жалба на жалбоподателя пред Върховния касационен съд е отхвърлена с решение от 16 август 2000 г. Върховният съд потвърждава решението на апелативния съд на София относно съдебните разходи посочвайки, че ищците по иск въз основа на член 10 § 2 от закона за отговорността на държавата за вреди, не са задължени да платят авансово, но че член 10 § 2 на въпросния закон поставя за тяхна сметка разходи пропорционални на отхвърленото искане. Той заключава, че жалбоподателят е лично отговорен за присъдените високи съдебните разходи, формулирайки прекалени искания.

II. ПРИЛОЖИМИ ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКИ

A. Съдебните разходи дължими по силата на подаденият иск въз основа на закона за отговорността на държавата за вреди

19. Като правило, българската гражданска процедура налага на ищеца да заплати предваително съдебните такси при депозиране на неговия иск (член 55 от Гражданско процесуалния кодекс и членове 1-4 от закона за националните данъци). Въз основа на приложение 1 от този закон, паричните искове, водят до заплащането на съдебни такси под формата на такса с единна ставка от 4 % от претенцията. В случай, че иск от такъв тип е изцяло или частично удовлетворено, ответника трябва да възстанови на ищеца сума пропорционална на удовлетворената част от иска под формата на разходи посочени от последния, включително и съдебни разходи.
20. Член 10 § 2 от закона за отговорността на държавата за вреди, освобождава лицето действащо въз основа на този текст, от задължението да внесе съдебните разходи при подаването на иска. Въпреки това, в случай, че неговите искания бъдат отхвърлени изцяло или частично, съдът ги осъжда да издължат „съдебните разходи и дължимите разноси“. Според тълкуванието, което дава българското правораздаване на тази разпоредба, лицата трябва да изплатят съдебни разходи със сума отговаряща на частта от стойността на техният иск, който е бил отхвърлен. Ако член 63 § 1 б) от Гражданския процесуален кодекс предвижда освобождаване от съдебни разходи в случай на невъзможност те да бъдат заплатени, той се прилага само по отношение на исковете, при които ищците е трябвало да внесат таксата в момента на подаване на иска

(според решение № 707 на Върховния съд от 30 октомври 1995 г. по дело № 549/95).

21. Когато иск срещу държавата е отсъден като основателен, но прекален по неговата сума, прилагането на член 10 § 2 води сезирания правораздавателен орган да разпорежи на властите, чиято е отговорността да обезщетят ищеца и да наложи на последния, съдебните разходи платими към държавния бюджет. В случай, че ищец надцени сумата на претенциите, които той изтъква във петитума на жалбата си, съдебните разходи могат да надхвърлят отпуснатото обезщетение, както и решението би могло да бъде в крайна сметка в полза на държавата, от парична гледна точка, макар, че е било констатирано, че ищеца е понесъл вреди, които подлежат на обезщетение по силата на закона за отговорността на държавата за вреди (виж например решения № 1095 и 805/05 произнесени съответно от Върховния касационен съд на 25 юли 2000 г. и 1 август 2005 г., по дела № 139/2000 и 56/2004). Съдилищата не разполагат с никакви възможности и не могат да се произнасят по отношение на определянето на съдебните разходи. Те се изчисляват на база на сумата посочена във петитума за жалба, дори и ако ищеца се откаже частично от своите искания с правно допустима декларация в течение на процедурата (задължително решение № 3 произнесено от Върховния касационен съд на 22 април 2005 г.).

Б. Исковете за обезщетение основани на закона за отговорността на държавата за нанесени вреди

22. Съответните разпоредби на член 2 от закона за отговорността на държавата от 1988 г. са редактирани по следния начин:

„Държавата отговаря за вредите, причинени (...) от органите на дознанието, следствието, съда (...) за:

Незаконно задържане под стража, (...) когато то е отменено поради липса на законно основание (...)

за незаконно обвинение, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено поради следните мотиви (...)

23. Лицата, които целят да получат обезщетение на вреди произтичащи от решение на разследващите или съдебните органи и попадащи в полето на закона за отговорността на държавата за вреди, не могат да претендират на база на общото право, тъй като този закон е *lex specialis*, който изключва

приложението на общия режим (виж член 8 § 1 от този закон; ; реш. № 1370/1992 г. от 16 декември 1992 г., по г.д. № 1181/1992 г. на ВС IV г.о.).

III. СЪОТВЕТНИТЕ РАЗПОРЕДБИ ОТ СРАВНИТЕЛНОТО ПРАВО

24. Следните параграфи - които се основават на обобщителен доклад изготвен от изследователското отделение на секретариата на Съда – излагат приложимите правила на режима относно съдебните разходи и разноси, които се следват в определени държави членки с различни правни традиции, поставяйки акцента върху разходите присъждани на държавата в случаите когато има дело за обезщетение срещу държавата и когато вътрешното право предвижда обезщетение за неоправдано временно задържане.

А. Естония

25. Според общото правило провъзгласено в член 56 § 11 от закона за националните данъци, исковете за обезщетения депозирани пред административното правосъдие, водят при тяхното завеждане до плащане на такса отговаряща на 3% от исканата сума и не могат да бъдат по-малки от 80 крони (5 евро) нито по-големи от исканата сума по граждански иск за идентични претенции. В приложение на член 56 § 12 от същия закон, исковете за възстановяване на морална вреда, чиито размер е оставен да бъде преценен от правосъдието се облагат с еднократна такса от 1 000 крони (64 евро).
26. Законът за [обезщетението при] необосновано лишаване от свобода (*Riigi poolt isikule alusetult vabaduse võtmisega tekitatud kahju hüvitamise seadus*) се прилага също така и по отношение на наказателни дела приключили с оправдателна присъда или прекратяване и дава възможност на засегнатите лица да търсят обезщетение от министерството на финансите. За това не се изисква никаква такса. Законът определя дължимото обезщетение за всеки ден на задържане на 7/30^{ти} от минималната национална, месечна заплата, която се определя от правителството. Тази сума се счита, че покрива моралната вреда и пропуснатите ползи.
27. Обезщетяването на материални вреди, се основава на закона за отговорността на държавата. Член 22 § 1 3) от закона за националните данъци (влязъл в сила на 1 януари 2007 г.), освобождава от всякакви такси исковете пред

административното законодателство за възстановяване на материални вреди произтичащи от лишаване от свобода.

Б. Финландия

28. Лицата могат да депозират иск за обезщетение срещу държавата, въз основа на закона за отговорността на държавата за вреди, посредством плащането на такса в размер вариращ от около 100 и 150 евро - според следствените действия предприети от сезираната юрисдикция - независимо от исканите суми.
29. За това те разполагат с две законови възможности, тази на административната жалба пред обществената хазна, предвидена от закона за обезщетение на задържаните или осъдени, признати за невинни (закон № 422/1974 изменен) или тази на гражданския иск за обезщетение, предлагаща се от закона за отговорност за вреди. Използването на тези възможности от страна на задържани или оправдани лица, не се подчинява на плащане на съдебни разходи.

В. Франция

30. От 1993 г. насам, разходите за криминално правосъдие са за сметка на държавата. Член 149 от Наказателно процесуалния кодекс гласи, че на лицата които са били обект на временно задържане по време на процедура приключила по тяхно отношение с оправдание или прекратяване поради липса на доказателства се отпуска обезщетение, както за моралното така и материалното ощетяване за целия период на задържане. За тази цел те трябва да сезират председателя на апелативния съд, в областта в която са били преследвани. Разходите и разносните по тази процедура са изцяло за сметка на държавата.

Г. Италия

31. Гражданските съдилища са компетентни да разгледат иски за обезщетение от незаконно задържане. Лицата желаещи да искат обезщетение от държавата за причинени вреди от незаконно поведение на една публична администрация, могат също така да сезират административните съдилища.
32. Фиксираните съдебни такси не зависят от размера на иска. Те не са еднакви на първа инстанция и при обжалване, но се характеризират със скромния си размер, тъй като в приложение

на декрет № 285 от 13 ноември 2002 г., те не могат да надхвърлят 30 евро.

Д. Румъния

33. Действията по обезщетение слещу незаконно задържане са освободени от съдебни такси (член 15 g) от закон № 146/1997 за съдебните разходи. Изискуемите разходи за исканията за обезщетяване от страна на държавата са с таван от 10 евро (член 3 м) от закона. На края на процедурата, губещата страна трябва да възстанови на своя противник изложените от него разходи.

Е. Русия

34. Действията по обезщетение на вредите причинени от незаконно задържане са от компетенциите на обикновеното гражданско правосъдие. В приложение на раздели 1 10) и 3 от член 333.36 от данъчния кодекс, те не водят до плащане на съдебни разходи и съдилищата не могат да поставят подобни разходи за сметка на ищеца в края на процедурата, дори и в случай на пълно или частично отхвърляне на неговите искания.
35. Печелещата страна има право на възстановяване на разходите изложени от нея. Член 98 § 1 от гражданско процесуалния кодекс постановява, че разходите се разпределят пропорционално между ищеца и ответника в случай, че искането е частично присъдено. Член 103 § 1 от същия кодекс налага на ответника да издължи към федералната хазна такса – от която ищеца е освободен - с размер пропорционален на признатата част от иска.

Ж. Швеция

36. В Швеция, за търсещия обезщетение за нанесени вреди от незаконно задържане, има два пътя. Първият, се състои в административна, полу-правосъдна процедура пред Канцеларията по правосъдието, която е компетентна да отпуска обезщетения с определен размер. Това не води до плащане на съдебни разходи от ищеца. Вторият, се състои в иск за обезщетение пред гражданското правосъдие, за който ищецът трябва да внесе една скромна и единствена такса, независимо от размера на неговия иск. Ищецът чиито иск е отхвърлен, трябва да възстанови на своя противник изложените от същия разходи.

З. Великобритания

37. Лицата, които търсят да получат от страна на държавата обезщетение за незаконно задържане, могат да депозират „иск за обезщетение за незаконно задържане” (« *claim for false imprisonment* »), процедура от режима за обезщетение за посегателства срещу неприкосновеността на личността (иначе казано обезщетение за телесни повреди) и, която се упражнява пред граждански съдия. Като се има предвид паричната стойност на исканията и сложността на фактите, последният насочва исовете за които е сезиран към една от следните три процедурни мрежи: процедура за „малки спорове” (« *small claims track* »), „бързата мрежа” (« *fast track* ») или „мрежата с променлива геометрия” (« *multi-track* »), която често се използва за обезщетителни действия в следствие от незаконно задържане.
38. Ищите по исовете за обезщетение за незаконно задържане трябва да покриват различни съдебни разходи. Платима в момента на завеждане на жалбата, първата такса е такса за завеждане (« *issue fee* »), като нейният размер зависи от размера на исовете към които се прилага дегресивна ставка. Като пример, ако тя е от 30 паунда стерлинги за сума на иска не надвишаващ 300 паунда, до 250 паунда когато той е между 5 000 и 15 000 паунда и 7 000 паунда, когато исканията са на стойност равна или по-висока от 300 000 паунда.
39. В случай, че ответната страна представи заключения, сезираната юрисдикция насочва делото към процесуална мрежа и приканва ищеца да заплати такса за отсъждане (« *allocation fee* ») от 100 паунда, освен за спорове не надхвърлящи 1 500 паунда, които са освободени от такса за отсъждане. Изпращането на дело на изслушване, води до плащането на такса за процедура (« *trial fee* ») от 500 паунда, ако е от областта на мрежата с променлива геометрия и от 275 паунда, ако се разглежда по бързата процедура. Процедурата за дребни спорове не води до плащане на тази такса.
40. Сезираната юрисдикция има право да освободи ищеца от задължението да плати съдебни разходи (освобождаване) или пък да намали сумите (отстъпка), нещо което тя обикновено прави в случай на финансови затруднения.
41. Тя се ползва от голяма свобода за намаляване на сумата на повтарящите се разходи, когато се произнася по обезщетението присъждано на ищеца. Член 44.5 § 1 от гражданско процесуалния кодекс й разпорежда „да взема предвид всички обстоятелства” за определяне на тези разходи. Член 44.5 § 3 изброява някои от факторите, с които тя трябва да се съобразява, а именно а) поведението на страните по време на

процедурата, включително и положените усилия с цел решаването на техните различия, б) сумата на иска, в) важността на делото за всички страни г) специфичната сложност на делото, или сложността и новостта на въпросите, които то повдига, д) изискваните по делото компетентност, усилия, експертиза и отговорност, е) посветеното на делото време.

И. Ирландия

42. Конституцията предполага, че съдебните процедури не могат да водят до събирането на неразумни съдебни такси (*Murphy v. the Minister for Justice and others*, решение на Върховния съд от 9 март 2001 г., [2001] IESC 29).

ПО ПРАВО

I. ОТНОСНО ДОПУСТИМОСТТА И ПРАВНАТА КВАЛИФИКАЦИЯ НА ИСКОВЕТЕ НА ЖАЛБОПОДАТЕЛЯ

43. Жалбоподателят твърди, че българските съдебни власти са му присъдили недостатъчни обезщетения за необоснованото задържане на което е бил обект и претендира, че прекомерните съдебни разходи, които са му били отсъдени, отнемат всякакъв смисъл на въпросното присъдено обезщетение. Той се позовава на членове 5 § 5 и 6 § 1 от Конвенцията.
44. Правителството счита, че мотивите извлечени от член 5 § 5 от Конвенцията, са очевидно неоснователни и не формулира никакво становище относно член 6 § 1. То счита, че българските съдебни власти са действали в съответствие със закона, позовавайки се в частност, на това, че разходите за спорното правосъдие са изчислени въз основа на сумите, според него главоломни, претендирани от заинтересования.
45. С оглед становището на страните, Съдът счита, че аргументите на жалбоподателя повдигат от гледна точка на Конвенцията тежки въпроси по същество и по право, които предизвикват задълбочено разглеждане. Като резултат, жалбата не е очевидно необоснована по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията. Съдът не среща никакъв друг мотив за недопустимост.
46. Макар, че искове на жалбоподателя могат да се разбират като претенция за обезщетение, основана на Конвенцията, Съдът отбелязва, че този инструмент не гарантира едно безусловно право на обезщетение в случай на помилване или прекратяване на делото (виж *mutatis mutandis*, *Sekanina c/у Австрия*, 25 август

1993 г., § 25, серия А н° 266-А). В частност, упражняването на правото на обезщетение провъзгласено от параграф 5 член 5 предполага нарушаването на един от предходните параграфи на тази разпоредба да бъде констатирано от вътрешните власти или от самия Съд (виж например *Стоичков с/у България*, н° 9808/02, § 72, 24 март 2005 г.) и правото на гарантирано обезщетение по член 3 на Протокол № 7, който, освен това, в съответния период не е бил в сила за България, се прилага за присъди произнесени след наказателни присъди в следствие на съдебна грешка.

47. Съдът е компетентен да се произнесе по обстоятелствата, за които се жалва жалбоподателя, като се имат предвид всички изисквания на Конвенцията. При осъществяването на тази задача му е разрешено да дава на фактите по случая, така както той счита, че са установени според различните елементи с които разполага, различна правна квалификация от тази която заинтересования им дава или, ако е необходимо да ги разгледа под друг ъгъл (виж *Streletz, Kessler et Krenz с/у Германия* [GC], н° 34044/96, 35532/97 и 44801/98, § 111, ЕСПЧ 2001-II).
48. Той счита, че основният въпрос в случая е да се знае дали, както твърди жалбоподателя, налагането на прекалени съдебни разходи е ограничило неговото право на достъп до съд по смисъла на член 6 § 1 от Конвенцията.

II. ОТНОСНО ПРЕТЕНДИРАНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА.

49. Съответните разпоредби от член 6 § 1 от Конвенцията гласят:

„Всяко лице, има право неговото мнение да бъде чуто справедливо (...) от Съд (...), който да реши (...) относно неговите граждански права и задължения (...)”

50. Член 6 § 1 гарантира на всеки правото съда да реши относно неговите граждански права и задължения. По този начин той провъзгласява „правото на съд”, от което съответно правото на достъп, и именно правото на сезиране на съда по граждански въпроси е само един от аспектите. Във всеки случай „правото на съд” не е абсолютно. То, по самата си природа, изисква регламентиране от страна на държавата. Ако договарящите се държави, разполагат с известно поле за преценка в тази област, на Съдът принадлежи да се произнася, като последна инстанция, относно спазването на изискванията на Конвенцията (виж *Golder с/у Великобритания*, 21 февруари 1975 г., серия А

п° 18, §§ 34 *in fine* и 35-36 ; и *Z. и други с/у Великобритания* [GC], п° 29392/95, §§ 91-93, ЕСПЧ 2001-V).

51. В случая, централният проблем се състои във факта, че жалбоподателят е трябвало да покрие съдебни разходи възлизащи на около 90 % от сумата на обезщетението, което държавата е била осъдена да му плати. Така, че полученото обезщетение от заинтересования е било „прахосано” за съдебни разходи, макар че неговото право да получи изцяло обезщетение за морални вреди, произтичащи от неговото задържане е било безспорно признато от българските съдилища (виж параграфи 12-18 по-горе).
52. Наложено задължение на лицето, да плати за гражданското правораздаване разходи произтичащи от исковете, по които то следва да се произнесе, не би могло да мине, като ограничаване на правото на достъп до съд, несъвместимо само по себе си с член 6 § 1 от Конвенцията. Все пак, размерът на разходите, оценен в светлината на специфичните за дадено дело условия, е фактор, който трябва да се вземе предвид за определяне дали заинтересованият е разполагал с правото си на достъп (виж *Brualla Gómez de la Torre с/у Испания*, 19 декември 1997 г., § 33, *Сборник решения* 1997-VIII ; *Tolstoy-Miloslavsky с/у Великобритания*, 13 юли 1995 г., §§ 61 *et seq*, серия А п° 316-B ; и *Kreuz с/у Полша*, п° 28249/95, § 60, ЕСПЧ 2001-VI).
53. Противно на други дела представени пред Съда, в които е ставало въпрос за прекалените разходи по процедурата и/или поради липса на отсъждане на въпросните разходи, жалбоподателите не са имали „достъп” до съд на един или друг етап от процедурата (виж сред много други, *Weissman и други с/у Румъния*, п° 63945/00, ЕСПЧ 2006-..., и *Teltronic-CATV с/у Полша*, п° 48140/99, 10 януари 2006 г.), плащането на тези разходи не е било предварително условие за разглеждане на иска депозиран от заинтересования в случая. Той е имал „достъп” до всички фази на процедурата и сезираните съдебни органи са се произнасяли по съществото на неговите искания чрез задължителни решения (виж параграфи 12-18 по-горе). Сумата на съдебните разходи е била определена на края на процедурата на първа инстанция и плащането е било изискуемо едва след като произнесените решения по това дело са придобили силата на присъдено нещо (виж параграф 15 по-горе).
54. Конвенцията има за цел да защитава не теоретични и илюзорни, а конкретни и ефективни права (виж сред много други, *Airey с/у Ирландия*, 9 октомври 1979 г., § 24, серия А п° 32 ; и *Ait-Mouhoub с/у Франция*, 28 октомври 1998 г., § 52, *Сборник* 1998-

- VIII). На практика, налагането на лицата на значително финансово натоварване, в края на процедурата, може да има за ефект ограничаване на тяхното право на достъп до съд. Съдебните разходи, които са изискуеми от жалбоподателя, са имали такъв ограничителен ефект.
55. Съдът вече е подчертавал, по различни поводи, че едно ограничение на правото за достъп до съд, може да бъде във връзка с член 6 § 1 единствено, ако преследва законна цел и ако има разумно съотношение на пропорционалност между използваните средства и преследваната цел (виж например, *Tinnelly & Sons Ltd и други и McElduff и други с/у Великобритания*, 10 юли 1998 г., § 72, Сборник 1998-IV ; и *Apostol с/у Грузия*, n° 40765/02, ЕСПЧ 2006-...).
56. Така, че Съдът ще търси дали е така в случая.
57. Съдът отбелязва, най-напред, че в рамките на процедурите предвидени в член 10 § 1 от закона за отговорността на държавата за вреди, съдебните разходи са за сметка на ищеца, ако и доколкото жалбата е отхвърлена. Сумата на тези разходи е определена на 4% от стойността на отхвърлените претенции (виж параграфи 19 и 20 по-горе). Общите правила прилагани за съдебни разходи преследват цели - като тази да осигурят финансирането на съдебната система или да обезкуражат произволни искове - съвместими с доброто управление на правосъдието. Освобождавайки ищите от задължението за предварително плащане на разходи по процедурата фиксирани на 4 % от общата сума на техните претенции и налагайки им да се издължат само след като е определена сумата на обезщетенията и лихвите, специалният режим на който са подложени исковете основани на закона за отговорността на държавата за вреди, изглежда има за цел да опрости въпросните процедури. Целта преследвана от споменатия закон, също може да мине за съвместима с член 6 от Конвенцията.
58. Въпреки това, прилагането на правилата за съдебни разходи от българските съдилища, в случая е имало за ефект да лиши жалбоподателя от почти цялото обезщетение, което държавата е била осъдена да му изплати поради незаконното временно задържане.
59. Сезиран по дело относно иск за обезщетение на вреда нанесена от обществените власти, причинена от прекалената продължителност на една процедура, Съдът е казал, че приложимите правила по отношение на разходите, трябва в подобни случаи, да позволят на лицето да не понася прекалени разходи, когато исковете му са основателни, тъй като „може да изглежда парадоксално държавата, чрез различни такси, преди

образуването на жалбата или след решението, да вземе с едната ръка, това което е дала с другата, за да поправи едно нарушение на Конвенцията. Не бива също така тези разходи да бъдат прекалени и създаващи неразумно ограничение на правото да се предприеме такова действие за обезщетение и водещи до засягане на правото за достъп до съд” (виж *Scordino c/у Италия* (n° 1) ([GC], n° 36813/97, § 201, ЕСПЧ 2006-...). Задължението на държавата да поправи по адекватен начин вредите нанесени от властите и надлежно констатирани от правосъдието, е от изключително значение в едно общество организирано въз основа на върховенството на правото. Съдът отбелязва, че вътрешното право на множество държави-членки на Съвета на Европа поставя съдебните разходи свързани с процедури по овъзмездяване отворени за случай на незаконно временно задържане или оправдаване, под специален режим, с цел да се гарантира ефективно на заинтересованите, достъп до въпросната процедура (виж параграфи 26-43 по-горе).

60. Правителството поддържа, че жалбоподателят лично е отговорен за ситуацията от която се оплаква, тъй като размера на съдебните разходи за негова сметка се обяснява с прекомерния характер на претенциите, които той е формулирал при подаването на иска си.
61. Вярно е, че заинтересованият е щял да плати по-ниски разходи по силата на член 10 § 2 от закона за отговорността на държавата за вреди, ако е бил ограничил сумата на иска за вреди и лихви. Все пак, Правителството не е пледирало, че обезщетението равностойно на около 23 600 евро искано от жалбоподателя като нанесена морална щета дължаща се на задържане от една година и седем месеца има обиден прекомерен или неоснователен характер (виж параграфи 12-18 по-горе).
62. В очите на Съда, не може да се вини жалбоподателя, който не е трябвало да бъде временно задържан, както го признава вътрешното правораздаване, за това, че придава висока „цена” на своята свобода. Оценяването на морална вреда, освен в случаите когато размера на обезщетението е определен от закона, по природа е трудна дейност, често налагаща на този комуто се пада, да извърши проучвания на съдебните практики, за да се постарее да оцени, сравнявайки своя случай с подобни дела, вредите и лихвите които могат да се присъдят за това. Но Правителството не показва, че съществува точна и достъпна съдебна практика по този въпрос. Още повече, че в съответния период България познава валутни колебания, инфлация, законови реформи и промени на съдебни практики (виж

например Кредитна банка и други с/у България, реш. № 40064/98, 30 април 2002г.). При тези условия, не е много ясно, как някой, било той юрист, би могъл да определи какво е „разумно” искане при положението, в което се е намирал жалбоподателя.

63. С оглед на това, не може да се вини заинтересования, че е формулирал спорните претенции.
64. Прекалено високата сума възложена за сметка на жалбоподателя за съдебни разходи се обяснява с нормите, които я определят и които предвиждат единна ставка от 4% и не определят никакъв таван за тяхната сума и не оставят на съдията никакво поле за преценка в тази област (виж параграфи 15 и 21 по-горе).
65. Поради затрудненията, които представлява оценката на обезщетението за морални вреди, както и автоматичното налагане и то в следствие на съдебни разноси, критикуваната разпоредба произвежда ефекти, които не са били обезателно предвидени от законодателя. В частност, освобождавайки лицата да платят предварително въпросните разноси, той премахва „обезсърчителния” ефект който подобно задължение би имало върху потенциалните ищци (виж параграфи 20 и 21 по-горе).
66. Съдът отбелязва, че законодателството на множество държави-членки предоставя процедурни отговори позволяващи да се избегнат подобни ситуации, като въпросната по настоящото дело. В някои съдебни системи, лицата подаващи искове за обезщетение срещу държавата са напълно освободени от съдебни разноси, или пък трябва да платят за тях определени скромни суми. Съдиите в някои от тези страни, разполагат с възможност за оценка що се отнася до определянето на въпросните разноси, нещо което им дава възможност да вземат предвид важни елементи, като характера на иска, с който са сезирани (виж параграфи 24-42 по-горе).
67. Като се има предвид горното и независимо от това, че въвеждането на правосъдни такси преследва, по принцип, цел съвместима с доброто управление на правосъдието, Съдът заключава, че трудностите от практически порядък произлизащи от определянето на вредите и лихвите, които могат да бъдат получени въз основа на закона за отговорността на държавата за вреди, комбинирани с относително високата и не гъвкава ставка на таксата за въпросните разходи са наложили на жалбоподателя ограничение на неговото право на достъп до съд което е несъотносимо с преследваната законова цел. От

това следва, че е налице нарушение на член 6 § 1 на Конвенцията.

III. ОТНОСНО ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

68. По смисъла на член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.”

A. Вреди

69. Поддържайки, че задържането му е било незаконно и жалвайки се, че не е получил обезщетение за това, жалбоподателят претендира 45 000 лева (или около 23 000 евро). Правителството не представя никакво становище по тази точка.

70. Съдът може да даде справедливо обезщетение, само ако той «обяви, че има нарушение на Конвенцията (...)». Той припомня, че в случая е заключил, че е нарушено правото на жалбоподателя на достъп до съд по силата на член 6 § 1 от Конвенцията.

71. Съдът счита, че „стопяването” на присъденото обезщетение за прекалени съдебни разноси вероятно е довело до смут у жалбоподателя. Произнасяйки се по справедливост Съдът присъжда на заинтересования 2 000 евро за обезщетение на вреди произтичащи от нарушение на член 6 § 1, установено в настоящото дело.

Б. Разходи

72. Жалбоподателят претендира 6 720 лева (или около 3 500 евро) за извършени разходи, както пред вътрешното правосъдие, така и пред Съда. В това отношение той се обляга на обичайно следваната практика в България, както и на нормите прилагани в тази страна и представя копие от хонорарния договор с неговия адвокат. Правителството не представи бележки по тази точка.

73. Като се взема предвид сумата от 701 евро платени на жалбоподателя от Съвета на Европа, като правна помощ, Съдът присъжда на заинтересования 1 300 евро, сума която според него представлява достатъчно справедливо обезщетение за изложените разходи.

В. Мораторна лихва

74. Съдът счита за уместно да базира мораторната лихва върху лихвеният процент по пределното кредитно улеснение на Централната европейска банка увеличена с три процентни пункта.

С ТЕЗИ МОТИВИ, СЪДЪТ, ЕДИНОДУШНО,

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията;
3. *Постановява*
 - а) че държавата ответник трябва да изплати на жалбоподателя, в срок от три месеца след като решението стане окончателно, съгласно член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми:
 - i. 2 000 евро (две хиляди евро) за вреди;
 - ii. 1 300 евро (хиляда и триста евро) за разходи, включително и заплащане в полза на представителя на заинтересования;
 - iii. Всички суми, които биха могли да бъдат изискуеми като данъци върху тези суми;
 - б) след изтичането на този срок и до изплащането им, тези суми ще бъдат олихвявани с проста лихва с лихвеният процент по пределното кредитно улеснение на Централната европейска банка, валиден през този период, увеличен с три процентни пункта;
4. *Отхвърля* претенцията за справедливо обезщетение над тези суми.

Съставено на английски език, след това съобщено писмено на 12 юли 2007 г. в приложение на член 77 §§ 2 и 3 от правилника.

Клаудиа ВЕСТЕРДИЕК
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Председател

